Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheista ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta”

(COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD))

ja ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2015/1017 muuttamisesta vakavaraisuustukivälineen perustamisen osalta”

(COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD))

(2020/C 364/19)

Yleisesittelijä: **Ronny LANNOO**

Lausuntopyyntö	neuvosto, 11.6.2020
	Euroopan parlamentti, 17.6.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 172 artikla, 173 artikla, 175 artiklan kolmas kohta, 182 artiklan 1 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	Talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Työvaliokunnan päätös	9.6.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	16.7.2020
Täysistunnon nro	553
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	208/0/8

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK on covid-19-kriisin alusta lähtien ilmaissut useaan otteeseen olevansa vakuuttunut siitä, että vain kattava Euroopan talouden elpymissuunnitelma auttaa meitä näinä erittäin epävarmoina aikoina selviytymään pandemian seurauksista ja rakentamaan Euroopan taloudesta entistä kestävämmän ja selviytymis- ja palautumiskykyisemmän.

1.2 ETSK onkin tyytyväinen Euroopan komission esittämään kunnianhimoiseen elpymispakettiin ja korostaa, että elpymisen onnistuminen edellyttää vahvaa ja yksituumaista poliittista johtajuutta. Komitea tähdentää, että ottamalla nämä toimenpiteet käyttöön vastataan tarpeeseen puuttua hälyttävään sosioekonomiseen tilanteeseen kiireellisesti.

1.3 Euroopan talouden nopean ja kestäväpohjaisen elpymisen varmistamiseksi on ratkaisevan tärkeää, että tarvittavat taloudelliset resurssit asetetaan saataville. ETSK kannattaakin voimakkaasti EU:n talousarvion tukevoittamista ja kehottaa EU:n päättäjiä sopimaan pikaisesti sekä seuraavasta monivuotisesta rahoituskehyksestä (2021–2027) että uudesta Next Generation EU -elpymisvälineestä.

1.4 ETSK suhtautuu myönteisesti InvestEU-ohjelman vahvistamiseen ja sitä täydentävään vakavaraisuustukivälineeseen ja kehottaa pääsemään kyseisistä ehdotuksista nopeasti yhteisymmärrykseen, jotta molemmat ohjelmat saadaan pian käyttöön ja niiden hyödyntämiseksi voidaan kehittää riittävästi tukikelpoisia hankkeita.

1.5 InvestEU-ohjelman rahoitus kanavoidaan lähes kokonaan Next Generation EU -välineen eikä vuosien 2021–2027 pitkän aikavälin talousarvion kautta, mikä tarkoittaa sitä, että ohjelma on toteutettava vuoden 2026 loppuun mennessä. ETSK kehottaakin lainsäätäjiä huolehtimaan asianmukaisin säännöksin siitä, ettei rahoitukseen tule katkosta vuoden 2026 jälkeen ja ennen vuoden 2027 jälkeisen monivuotisen rahoituskehyksen voimassaolon alkamista.

1.6 ETSK toistaa tukevansa ([1]) komission tavoitetta lisätä investointitoimintaa unionissa EU:n seuraavan pitkän aikavälin talousarvion puitteissa. Tämä on entistäkin tärkeämpää covid-19-pandemian aiheuttaman taloudellisen taantuman vuoksi.

1.7 ETSK kannattaa edelleen sitä, että painopisteenä ovat yleistä etua merkittävästi palvelevat pitkän aikavälin investointihankkeet ja että samalla huolehditaan kestävän kehityksen kriteerien noudattamisesta. On ratkaisevan tärkeää, ettei covid-19-kriisi saa EU:ta etääntymään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, vuoden 2020 kestävän kasvun strategian ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisista keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteistaan.

1.8 ETSK katsoo InvestEU-ohjelman soveltuvan erityisen hyvin pitkäaikaisen rahoituksen tarjoamiseen ja unionin politiikkojen tukemiseen vakavasta talous- ja sosiaalikriisistä toivuttaessa. Komitea korostaa, että on tärkeää määritellä selkeästi, mitkä hankkeet ovat oikeutettuja InvestEU-rahastoon lisättävän viidennen politiikkaikkunan mukaiseen tukeen. Tällä on keskeinen merkitys, jotta uusi ikkuna täydentäisi neljää muuta ikkunaa. Lisäksi ETSK kannattaa laajempaa innovoinnin määritelmää, joka ei rajoitu pelkästään tietotekniikkaan ja digitalisaatioon. Nykyinen kriisi koettelee rajusti pk-yrityksiä ja erityisesti mikro- ja pienyrityksiä, minkä vuoksi niiden olisi nimenomaisesti voitava saada tukea uudesta, viidennestä ikkunasta. Rakenteellinen yhteistyö toteutuskumppaneiden sekä unioni-, valtio- ja aluetason viranomaisten välillä on tältä osin olennaisen tärkeää.

1.9 ETSK kehottaa laatimaan täsmälliset ja selkeät suuntaviivat InvestEU-ohjelman mukaiseen tukeen oikeutettujen hankkeiden yksilöimiseksi sekä vastaavanlaiset ohjeet mahdollisuuksista saada aikaan synergiavaikutuksia EU:n lukuisien ohjelmien välillä, jotta voidaan varmistaa ohjelmien asianmukainen ja tehokas täytäntöönpano.

1.10 Koronaviruskriisi on vaikuttanut kaikkiin EU:n jäsenvaltioihin, mutta jotkut maat ovat kärsineet siitä enemmän kuin toiset. ETSK korostaa, että kriisin jälkeinen elpyminen ei saisi johtaa jäsenvaltioiden välisten erojen lisääntymiseen.

1.11 Niinpä ETSK suhtautuu myönteisesti uuteen vakavaraisuustukivälineeseen ja korostaa, että on tärkeää varmistaa, että se todella hyödyttää niitä jäsenvaltioita, joiden taloutta covid-19-pandemian vaikutukset ovat koetelleet eniten. Vaikka on olennaisen tärkeää huolehtia nopeasta elpymisestä, on aivan yhtä tähdellistä osoittaa käytettävissä olevat varat sellaisille yrityksille, joiden liiketoimintamallit ovat kannattavia. Tämä edistäisi kestäväpohjaisen sekä selviytymis- ja palautumiskykyisen talouden luomista Eurooppaan.

1.12 ETSK korostaa Euroopan rahoitusmarkkinoiden merkitystä sen varmistamisessa, että ehdotetuilla välineillä saadaan liikkeelle odotustenmukaiset määrät investointeja, ja tähdentää Euroopan investointipankkiryhmän (Euroopan investointipankki ja Euroopan investointirahasto) johtavaa roolia sekä toteutuskumppaneita varten tarkoitettujen asianmukaisten rakenteiden suurta tarvetta erityisesti kansallisella tasolla. On tärkeää, että rahoitusvirrat Euroopan investointipankkiryhmän, kehityspankkien ja -laitosten kautta ovat läpinäkyviä ja selkeitä ja että rahoitusvarat ovat helposti saatavilla.

2. **Taustaa**

2.1 Covid-19-kriisi, joka on ensi kädessä uhka kansanterveydelle, on aiheuttanut vakavan taloudellisen ja yhteiskunnallisen sokin ja johtanut taloudellisen tuotoksen jyrkkään laskuun, työttömyyden nopeaan kasvuun, elintason heikkenemiseen (reaalitulojen väheneminen, epävarmuus työstä ja rajoitettu liikkuvuus) ja ulkomaankaupan liikevaihdon roimaan supistumiseen sekä EU:ssa että kolmansien maiden kanssa käytävässä kaupassa. Lisäksi julkisen talouden tunnusluvut ovat kriisin seurauksena huonontuneet merkittävästi ja investoinnit ovat vähentyneet.

2.2 Euroopan komissio ilmoitti 27. toukokuuta 2020 kunnianhimoisesta elpymissuunnitelmasta, Next Generation EU -suunnitelmasta, ja tarkistetusta ehdotuksesta EU:n vuosien 2021–2027 kokonaistalousarvioksi ([2]).

2.3 Komission tavoitteena on luoda seuraavaa, vuosia 2021–2027 koskevaa monivuotista rahoituskehystä silmällä pitäen EU:n taloutta tukeva investointiohjelma, jonka avulla voidaan edistää asiaan liittyvien EU:n politiikkojen yksinkertaistamista, joustavuutta, synergioita ja johdonmukaisuutta koskevien monialaisten tavoitteiden saavuttamista. Tällaisen investointiohjelman tarve on covid-19-pandemian vuoksi entistäkin suurempi.

([1]) ETSK:n lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta” (EUVL C 62, 15.2.2019, s. 131).

([2]) Elpymissuunnitelmaa käsittelevä tiedonanto ”Euroopan h-hetki: korjaamalla ja kehittämällä parempaa seuraavalle sukupolvelle”.

2.4 Tästä syystä komissio on peruuttanut **InvestEU-ohjelmasta** toukokuussa 2018 tekemänsä aiemman ehdotuksen ja esittänyt uuden ([3]), joka vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston huhtikuussa 2019 jo saavuttamaa osittaista yhteisymmärrystä.

2.5 Jotta InvestEU-ohjelmalla pystytään vastaamaan paremmin covid-19-pandemian aiheuttamaan talous- ja sosiaalikriisiin, komissio ehdottaa alkuperäiselle InvestEU-ohjelmalle kaavailtujen määrärahojen lisäämistä. Näin otetaan huomioon aiempaa suuremmat kokonaisinvestointitarpeet ja riskialttiimpi ympäristö.

2.6 Lisäksi uudessa ehdotuksessa laajennetaan InvestEU-ohjelman soveltamisalaa luomalla viides ikkuna eli strategisten investointien väline, jonka avulla on tarkoitus vastata Euroopan talouden tuleviin tarpeisiin ja turvata tai säilyttää strateginen riippumattomuus keskeisillä aloilla.

2.7 Parannetulla InvestEU-ohjelmalla voitaisiin tukea yrityksiä elpymisvaiheessa ja samalla varmistaa alkuperäisten tavoitteiden mukaisesti, että sijoittajat keskittyvät voimakkaasti unionin keskipitkän ja pitkän aikavälin painopisteisiin, kuten vihreään ja digitaaliseen muutokseen.

2.8 Euroopan komissio on niin ikään esittänyt ehdotuksen ([4]) väliaikaisesta oman pääoman ehtoisesta välineestä eli **vakavaraisuustukivälineestä**.

2.9 Vakavaraisuustukivälineellä tuettaisiin yrityksiä, joiden liiketoimintamalli on muuten kannattava mutta joiden vakavaraisuutta covid-19-kriisi heikentää. Tarkoituksena on auttaa niitä selviytymään tästä vaikeasta ajasta, jotta ne pystyvät elvyttämään toimintansa kun sen aika on. Lisäksi ehdotuksen tavoitteena on tasoittaa vääristymiä, joita sisämarkkinoilla todennäköisesti ilmenee siksi, että joillakin jäsenvaltioilla ei välttämättä ole riittävästi budjettivaroja asianmukaisen tuen antamiseksi tukea tarvitseville yrityksille.

2.10 Vakavaraisuustukiväline on tarkoitus ottaa käyttöön mahdollisimman pian vuonna 2020, viimeistään lokakuun 2020 alussa, jotta sen koko kapasiteettia päästään hyödyntämään nopeasti vuoden 2021 aikana.

3. **Yleistä**

3.1 ETSK toistaa tukevansa ([5]) InvestEU-ohjelmaa ja takuupohjaisen rahoitusvälineen jatkamista ja laajentamista. Komitea pitää sitä olennaisen tärkeänä etenkin EU:n talousarvion tulevaa pitkän aikavälin kehitystä ja hallinnointia silmällä pitäen.

3.2 ETSK on tyytyväinen InvestEU-ohjelman lisäkapasiteettiin, jonka ansiosta EU-takuun määrä nousee 75,2 miljardiin euroon (käypinä hintoina ja uusi strategisten investointien ikkuna mukaan luettuna), sillä näin saadaan aikaan biljoonan euron lisäinvestoinnit. ETSK kehottaa jakamaan varat tasapainoisesti eri politiikkatavoitteiden välillä.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että InvestEU-rahastoon lisätään viides eli strategisten eurooppalaisten investointien ikkuna, johon osoitetaan 31,2 miljardia euroa EU-takuusta investointien tukemiseksi strategisilla aloilla ja keskeisissä arvoketjuissa, vihreän ja digitaalisen muutoksen kannalta ratkaisevat alat ja arvoketjut mukaan lukien.

3.4 Komitea korostaa, että on tärkeää määritellä selkeästi, mitkä hankkeet ovat oikeutettuja viidennen ikkunan mukaiseen tukeen, sillä tarkoituksena on, että uusi ikkuna täydentäisi neljää muuta ikkunaa. Lisäksi ETSK kannattaa laajempaa innovoinnin määritelmää, joka ei rajoitu pelkästään tietotekniikkaan ja digitalisaatioon. Ehdotuksessa olisi mainittava selkeästi, että myös pk-yritykset, erityisesti mikro- ja pienyritykset, voivat saada tukea uudesta ikkunasta. Tämä on entistäkin tähdellisempää, kun otetaan huomioon, että pk-yritysten politiikkaikkunaa varten tarkoitetun EU-takuun määrä on pienentynyt komission alkuperäisen ehdotuksen mukaisesta 11,25 miljardista eurosta 10,17 miljardiin euroon (käypinä hintoina). Rakenteellinen yhteistyö toteutuskumppaneiden ja rahoituksen välittäjien sekä unioni-, valtio- ja aluetason viranomaisten välillä on tältä osin olennaisen tärkeää.

([3]) Ehdotus asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta.
([4]) Ehdotus asetukseksi vakavaraisuustukivälineen perustamisesta.
([5]) ETSK:n lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta” (EUVL C 62, 15.2.2019, s. 131).

3.5 ETSK korostaa, että osaamisinvestoinneilla on ratkaiseva merkitys nykyistä vihreämpään ja oikeudenmukaisempaan talouteen siirtymisen kannalta, joten sosiaalisia investointeja ei pitäisi jättää InvestEU-ohjelmassa huomiotta.

3.6 Monet pk-yritykset, erityisesti mikro- ja pienyritykset, kärsivät huomattavasti covid-19-kriisistä ja useimmissa EU-maissa käyttöön otetuista sulkutoimenpiteistä. Sen vuoksi on olennaista varmistaa, että saatavilla on riittävästi rahoitusta, jotta ne voivat toipua kriisistä. Tuen on oltava kysyntälähtöistä eli tarjolla on oltava sekä vieraan että oman pääoman ehtoisia tuotteita. Koska pk-yritysikkunan takuukapasiteetti pienenee, pienenemistä olisi kompensoitava sisällyttämällä pk-yrityssalkut ja erityisesti pien- ja mikroyritysten salkut strategisten investointien politiikkaikkunan mukaisen tuen piiriin. Tähän liittyvien raportointivaatimusten olisi oltava oikeasuhteisia, jotta pienimmille yrityksille, joiden resurssit ovat niukat, ei aiheudu liiallista hallinnollista taakkaa, sillä se vähentäisi niiden halukkuutta hakea tukea InvestEU-ohjelmasta. Toteutuskumppaneilla ja rahoituksen välittäjillä on keskeinen rooli pyrittäessä varmistamaan, että nämä yritykset pääsevät hyötymään tukivaroista.

3.7 Valtiovallan toimintalinjoista ja tukitoimista on tullut vallitsevan kriisin aikana erityisen tärkeitä, mutta jäsenvaltioiden valmiudet tukea kriisin pahiten koettelemia aloja ja yrityksiä vaihtelevat suuresti eri puolilla EU:ta.

3.8 ETSK suhtautuukin myönteisesti uuteen vakavaraisuustukivälineeseen ja on tyytyväinen siihen, että vaikka väline on avoin kaikille jäsenvaltioille, painopiste on niissä maissa, joiden taloudet ovat kärsineet covid-19-pandemian vaikutuksista eniten tai joissa valtion vakavaraisuustuen saatavuus on rajallisempaa. Komitea on samaa mieltä siitä, että tukea olisi myönnettävä ainoastaan sellaisille yrityksille, joiden liiketoimintamalli on kannattava ja jotka eivät olleet vaikeuksissa ennen covid-19-kriisiä, ja pitää hyvänä sitä, että vakavaraisuustukiväline on sisällytetty Euroopan strategisten investointien rahastoon (ESIR). Varojen tehokkaan käytön varmistamiseksi on suotavaa sallia joustavat siirrot vakavaraisuustuki-ikkunasta ESIR-rahaston muihin ikkunoihin ja päinvastoin. Lisäksi käytettävissä olevat varat olisi pyrittävä jakamaan tasapainoisella, markkinalähtöisellä tavalla oman pääoman ehtoisten ja oman pääoman luonteisten tuotteiden, kuten etuoikeusasemaltaan alisteisten lainojen, välillä.

3.9 Vakavaraisuustukivälineen puitteissa edistetään kaksitahoista siirtymää (vihreä muutos ja digitalisaatio). Tuen edellytysten on oltava sellaisia, että myös mikro- ja pienyrityksillä sekä perinteisillä aloilla on realistiset mahdollisuudet niiden täyttämiseen.

3.10 Koronaviruskriisi on vaikuttanut kaikkiin EU:n jäsenvaltioihin, mutta jotkut maat ovat kärsineet siitä enemmän kuin toiset. ETSK korostaa, että kriisin jälkeinen elpyminen ei saisi johtaa jäsenvaltioiden välisten erojen lisääntymiseen. Vaikka InvestEU-ohjelman ja uuden vakavaraisuustukivälineen yhteydessä ei aseteta maantieteellisiä kiintiöitä, ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että johtokunta määrittelee erityiset maantieteellisen keskittymisen rajat.

3.11 InvestEU-ohjelman perustaminen kattavaksi rahoitusvälineeksi yksinkertaistaa sääntelyä, parantaa avoimuutta ja lisää synergiamahdollisuuksia, mikä on entistäkin tärkeämpää Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelman sekä Euroopan elpymissuunnitelman muiden osien perustamista silmällä pitäen. ETSK kehottaa laatimaan täsmälliset ja selkeät suuntaviivat tukikelpoisten hankkeiden ja EU:n lukuisien ohjelmien tarjoamien synergiamahdollisuuksien yksilöimiseksi, jotta voidaan varmistaa ohjelmien asianmukainen ja tehokas täytäntöönpano.

3.12 Covid-19-kriisin ei pitäisi saada EU:ta etääntymään Euroopan vihreän kehityksen ohjelman, vuoden 2020 kestävän kasvun strategian ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisista keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteistaan. ETSK toteaa äskettäin antamassaan päätöslauselmassa ([6]), että unionin on rahoitettava toimia, jotka täyttävät kaksi kriteeriä: strategisen tuotannon siirtäminen takaisin, jotta Euroopasta voi tulla riippumaton erityisesti terveydensuojelun ja terveydenhuollon vastatoimien alalla ja jotta saadaan luotua laadukkaita työpaikkoja, ja panostus kestäviin investointeihin, jotka ovat sosiaalisesti vastuullisia ja ympäristöä säästäviä. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä, niin kuin suurilla ja yhteiskunnallisilla yrityksilläkin, voisi olla ratkaiseva rooli Euroopan tuotantojärjestelmän rakenteen uudistamisessa.

Bryssel 16. heinäkuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

([6]) ETSK:n ehdotukset covid-19-kriisin jälkeistä uudelleenrakentamista ja elpymistä silmällä pitäen.